

РАД БРАНИОЧЕВИХ ПРОТИВОКЛОПНИХ ЈЕДИНИЦА И ВАТРЕНА ПРИПРЕМА НАПАДА

Као последица развоја технике, непрекидно су нарастале снаге и улога ватре у борби. Постепено, ватра постаје један од одлучујућих елемената напада — предуслов његовог успеха. Кратка и снажна ватрена припрема напада не искључује моменат изненађења, а целисходно повезана са покретом по времену и простору уклапа се у јединствени напор свих снага и средстава нападача за сламање браниочевог отпора. Сачувана жива сила и добитак у времену су за нападача најпозитивнији резултати ватрене припреме.

Ради заштите од нападачеве ватре бранилац је примењивао све растреситије борбене поретке, мењао своје борбене поступке и користио све јаче фортификацијске објекте. Ове мере су само делимично ублажавале ефекте нападачеве ватре, па су тражена таква решења која би браниоцу омогућила да се ватрена припрема потпуно избегне, тј. да је нападач изведе по напуштеним одбрамбеним положајима, у чему се понекад и успевало. Познат је пример једне француске армије која је на Марни и у Шампањи 1918. године напуштала прве положаје пре немачке артиљеријске припреме напада. Артиљеријска ватра двеју немачких армија сручила се на испражњене француске положаје док је, после тога, њихова пешадија заустављана испред нетакнутих других положаја браниоца. Поучан је и овај пример из другог светског рата: 1941. године слабије снаге совјетске пешадије и тенкова водиле су тешке одбрамбене борбе за Одесу. Неке од њих су у неколико махова одбијале напад немачке пешадије и тенкова, присиљавајући их да се врате на своје полазне положаје, а затим се повлачиле у заклоне у дубини. Поновном артиљеријском и авијацијском припремом напада Немци су уништавали остављене тенковске макете на истим совјетским положајима. Следеће нападе немачке пешадије и тенкова дочекивале су исте совјетске јединице враћене на раније или незнатно измењене положаје, без већих претходних губитака. У НОР-у када је непријатељ био технички знатно јачи и имао осетно преимућство у артиљерији, наше јединице су у одбрани избегавале положаје на предњим нагибима и обично су поседале гробене. Поред осталих повољних околности које су нам нудили положаји на гробенима (лакше премештање и маневар, нападачу отежано осматрање са земље итд.), губици од артиљеријске ватре су били мањи, пошто су и минимални пребачаји или подбачаји знатно смањивали њен ефекат.

Покушај браниоца да потпуно избегне непријатељску ватрену припрему напада нису представљали усвојену праксу нити тактички

принцип неке армије. Смањивање ефекта ватрених удара претежно је тражено у изради солидних фортификацијских објеката, због уске повезаности нападачеве ватре и покрета. Наиме, одмах иза ватре наступала је нападачева пешадија обично са тенковима, па су бранио-чеве снаге морале излазити из склоништа на ватрену линију и одбијати њихов јуриш у моменту преноса ватре по дубини. С друге стране, гломазан одбрамбени систем, поседнут масом живе силе, није дозвољавао еластичнији маневар без бојазни да не доведе до поре-мећаја у планском извођењу одбране.

Због овога је ватра задржала одлучујући значај у свим напад-ним борбеним дејствима. Снажна ватрена припрема по браниоцу сла-бијих моралних квалитета била је гаранција брзог и дефинитивног сламања његове одбрамбене организације. Само из јединица морално јаког и добро утврђеног браниоца, и поред претрпљених губитака, захваљујући ограниченој разорној моћи класичног наоружања, ожи-вљавала су поједина ватрена гнезда, супротстављала се и успора-вала напад пешадије и тенкова. Јединице су под притиском нападача мењале своје положаје, опет сачекивале напад или су вршиле против-нападе свежим снагама које у дубини нису биле изложене јачем деј-ству нападачеве ватре.

Под притиском нападача, односно због недостатка снага, тех-ничке инфериорности, или неповољних земљишних услова, бранилац је напуштао одбрамбену зону настојећи да то компензира наношењем нападачу већих или мањих губитака и успоравањем темпа његовог наступања за одређени период и до линије на којој ће пружити главни отпор. Међутим, одбрани која рефлектира на виши степен упорности није у суштини дозвољено да предузима обимније реакције покре-тима уназад и дефинитивно губљење одбрамбене основице. Она може да примењује само оне врсте маневра који су одраз њене снаге, а испољавају се у најнужнијим и плански извођеним покретима уна-зад или у страну у оквиру одбрамбене зоне (рејона), ради побољшања услова за даље вођење одбране и предузимања активних дејстава (противнапада, противудара, инфилтрирања, дејстава у нападачевој позадини итд.), или у покретима, опет у оквиру одбрамбене зоне (рејона), усмереним на избегавање нападачеве ватре.

Док су у прошлим ратовима покрети у циљу извођења актив-них дејстава широко примењивани, дотле покрети за избегавање на-падачеве ватре, као што је речено, нису коришћени у пуном обиму. Будући рат изискује озбиљну ревизију у том правцу и стављање много јачег акцента на ову врсту активности у одбрани.

У будућем рату све армије рачунају са повећаним темпом на-ступања (30—35 км, а оклопних јединица 50 и више километара за 24 часа) пре свега полазећи од претпоставке ефикасног искоришћа-вања ватре атомског оружја у ватреној припреми. Употреба оклопних и ваздушно-десантних јединица не даје будућем рату овај пресудно нови квалитет. Оне су масовно употребљаване и у прошлом рату и осетније квалитетне измене њихових особина не треба очекивати, чак ни при већим квантитативним променама. Нови квалитет даје будућим борбеним дејствима атомско оружје које се нарочито користи у ватре-ној припреми напада и којој оно даје најјачи учинак.

Да би под оваквим околностима могао парирати утицај тога новог квалитета у борбеним дејствима нападача, бранилац мора прогледати најцелисходнија решења која треба да му пре свега омогуће: да избегне уништавајуће дејство атомског оружја без напуштања своје одбрамбене зоне, тј. уз обезбеђење одговарајућег степена упорности одбране и да што боље искористи слабости нападача при дејству атомског оружја.

При разматрању захтева да бранилац избегне уништавајуће дејство атомског оружја категорички се намеће проблем избора одбрамбених зона (рејона) и положаја у њиховим границама. Опрема савремених армија обезбеђује им висок темпо наступања на проходном, равничастом и маневарском земљишту и само дуж комуникација на непроходном терену. Хтео или не, за смањење темпа нападачевог наступања бранилац мора тежиштима својих одбрамбених зона захватити комуникације и на њима водити одлучујућу борбу. Проблем одбране, значи, лежи у одбрани комуникацијских праваца. Ако би бранилац успео да спречи продор нападача дуж комуникација, присилио би га да ратује на земљишту непроходном за његова техничка средства, где би он губио своја преимућства, однос у снагама на земљи сводио би се, углавном, на бројни однос људства, а брзина наступања спадала би на темпо пешадијске борбе.

Одбрана комуникацијских праваца се у ранијим ратовима везивала за одбрану најјачих положаја по њиховој дубини за које су вођене одлучујуће борбе. Због најповољније конфигурације земљишта и услова које су нудили за организацију одбране и ватреног система, ови су положаји експлоатисани у многим ратовима и могу се сматрати „класичним“, а на нашем тлу су познати свим армијама које су кроз историју вршиле агресију преко наше територије. Вероватно је да ће и будући агресор, проценом ситуације, а и по инерцији претходних ратова, очекивати на њима најјаче снаге и тамо усмерити своја дејства. Раније, за неутралисање снага које су их браниле нападач је усмеравао ватрено дејство артиљерије, касније артиљерије и авијације, а у будућем рату он ће вероватно на њих усмерити и најјаче атомско дејство.

Да ли у периоду коме атомско наоружање даје основни печат ови положаји могу задржати свој досадашњи значај?

Ни најјачи фортификацијски објекти и утврђене линије нису могли издржати под дејством класичног, а још мање ће то моћи под дејством атомског оружја. Познати и најјачи положаји, ако уопште буду поседнути, биће тучени најјачом атомском ватром. Пружати на њима главни отпор не би увек било целисходно. У избору места и положаја за пружање главног отпора у оквиру једне шире замисли мора се посебно место дати сагледавању могућности за избегавање атомских удара.

Мање истакнути, па према томе и мање познати одбрамбени положаји, са нешто неповољнијим условима за осматрање, организовање ватреног система, величини брисаног домета и број утврђења на њима, због мање вероватноће да ће за њих нападач унапред припремити атомске ударе и по инерцији теже се одлучити за јачу атомску припрему, пружаће повољније услове за упорнију и трајнију одбрану.

Одбрана на овим мање истакнутим положајима пружа више могућности да се оствари изненађење и да дође до блиских сукоба и изломљених фронтова, чиме се нападачу отежава могућност да употреби атомско оружје због недовољне безбедности властитих јединица.

Но, не мислимо да би одбрану „класичних“ положаја требало потпуно занемарити. Као природне препреке на правцу наступања главних нападачевих снага, треба их искористити за заустављање напада оклопних јединица и присиљавање нападачевих снага на борбу пешке, тј. борбу са смањеним борбеним способностима. За ову врху браниоцу нису потребне јаке пешадијске снаге. На најужим деловима ових праваца тај задатак могу успешно обавити пешадијска оруђа јаче ватрене моћи и разноврсна оруђа противоклопне артиљерије, у овом случају постављена у малобројним али солидније изграђеним фортификацијским објектима, са најнужнијим бројем послуге, уз што обимнија инжињеријска рушења и запречавања. Планским маневром у ширем или ужем рејону, омогућеним растреситим распоредом, како ће то бити касније изнето, могу се њихови губици од атомских експлозија свести на најмању меру. Основне снаге намењене за извођење одбране или за активна дејства пре или у моменту преласка нападача у борбу пешке биле би распоређене по дубини правца, испред и позади „класичних“ положаја у рејонима где је мања вероватноћа да ће нападач употребити атомско оружје.

Поред избегавања атомских удара целисходним избором одговарајућих положаја, чему увек треба да тежи, бранилац мора да користи и све могућности које му пружају особености поступака нападача везаних за експлоатацију његових атомских удара. Рекли смо да су у ранијим патовима ватра и покрет били најуже повезани и тиме условљавали непокретљивост, управо неку врсту статичности одбране. Подршка напада атомским оружјем мења тај однос између ватре и покрета. За рачун ефикасности атомског оружја нападач се мора одрећи најуже повезаности ватре и покрета: снаге за експлоатацију учинка атомске експлозије неће моћи, као раније, да непосредно следе ватру, јер би и саме могле бити изложене њеном непосредном или јачем накнадном дејству. Појављиваће се краћи или дужи временски размак од атомског удара до јуриша оклопних или моторизованих снага.

Треба имати у виду поступке нападача срачунате на то да се избегну негативне последице овог прекида. Ако он наноси атомске ударе по већој дубини одбране, мање је или више дезорганизује пре наилаaska својих снага. Али то не представља излаз из ове ситуације, јер бранилац може да консолидује одбрану погођених положаја у периоду док нападач пробија прве положаје уз подршку класичног наоружања, а то може и дуже да траје. Ако пак жели да избегне тај период обилажењем контаминираних просторије, нападач мора претходно прегруписати своје снаге и губити више времена око савлађивања отпора на том обилазном правцу него што би га потрошио сачекивањем опадања радијације до граница које дозвољавају њену експлоатацију. Постоји могућност савлађивања контаминираних зоне употребом ваздушних десаната, што ће се сигурно и примењивати, али ипак ређе него оклопне снаге. Главни начин експлоатације атом-

ских удара биће убацивање оклопних јединица у створену брешу, јер су оне најмање осетљиве на радиоактивно зрачење. Али ни у том случају овај прекид неће бити сасвим избегнут. Онај кратки период, бројан минутима и секундима, који је раније нападачу био неопходан да би прешао зону сигурности од 200 до 400 метара после припреме напада класичним наоружањем и који је бранилац користио за излазак из склоништа на ватрену линију, неизбежно се продужава. Трајање дуже, односно онолико колико је потребно за савлађивање нове зоне сигурности различите за разне величине употребљеног оружја (од 1,5 до 20 КТ) и разне ситуације, но у сваком случају знатно веће од оне која је била рачуната на избегавање губитака од класичног наоружања.

При примени новог наоружања које намеће повећање зоне сигурности за нападачеве јединице, а тиме и дужи прекид између ватрене припреме и јуриша, сачекивање напада на положајима и начин дејства браниоца који је диктирало класично наоружање, није тактички оправдано. Задржавање раније поменуте статичне одбране могло би довести до њеног разбијања а да нападач не уложи посебан труд и не претрпи веће губитке у живој сили, техници и времену.

Ово широко питање је значајно за поступке браниоца у целини и за рад јединица свих родова војске. Оно је од посебног интереса за рад противоклопних јединица и то пре свега у погледу избора места за организовање противоклопних рејона и поступака за избегавање атомских удара.

Пресудан значај за живавост противоклопне одбране има избегавање непосредног атомског удара од стране противоклопних јединица. Од тога зависи да ли ће противоклопне јединице под што повољнијим условима, тј. са што мање губитака, сачекати нападачеве оклопне јединице упућене после атомске експлозије и успети да зауставе њихов продор. Зато се, без обзира на место противоклопне јединице у одбрамбеној зони и вероватноћу употребе атомског оружја по њеном борбеном распореду, приликом процене нападачевих борбених могућности морају разматрати: величина зоне сигурности за нападачеве јединице при употреби атомског оружја по браниоцевим положајима, време које је потребно нападачу да оклопним јединицама савлада већи део те зоне, тј. до линије предвиђене за отварање ватре браниоцевих противоклопних оруђа и могућна места нападачевих атомских експлозија (нулте тачке) у односу на фронт и дубину браниоцевог противоклопног рејона.

Док је у ранијим условима величина зоне сигурности била одређена за све врсте артиљеријског наоружања, у условима употребе атомског оружја она ће вероватно бити врло променљива. При томе ће најутичајнији фактор, свакако, бити јачина атомског пројектила, која може имати врло широк дијапазон, а треба узети у обзир и друге утицаје који се могу позитивно или негативно одразити на употребу нападачевих јединица, као што су: висина експлозије, величина растурања при употреби атомских пројектила, правац ветра и други атмосферски услови, ефекти атомске експлозије, јачина накнадне радијације итд. Зато и старешина противоклопне јединице мора да процени

све ове околности и да, према ранијим искуствима, а узимајући у обзир величину противоклопног рејона као атомског циља и његов значај за нападача, дође до оријентирних закључака у погледу могућности, јачине, броја и начина употребе нападачевих атомских пројектила по распореду своје јединице.

На основу тих елемената може се претпоставити колика би била зона сигурности за нападачеве оклопне јединице и где би се на земљишту протезала њена даља граница у односу на сваку групу оруђа или јединицу у противоклопном рејону. Атомски удари се могу очекивати све до наиласка нападачевих оклопних јединица на ове линије и према њиховом простирању треба предузимати одговарајуће заштитне мере. Прелазак макар и мањих нападачевих оклопних делова преко ове границе, у случају правилне процене, био би поуздан знак да атомско оружје неће бити употребљено по одговарајућем делу противоклопног рејона. То би истовремено био и сигнал за предузимање противмера, тј. стављање целе јединице или појединих њених делова у стање пуне борбене готовости и сачекивање напада на унапред припремљеним положајима.

Да бисмо дошли до потребних података, претпоставићемо да су у једном конкретном случају све околности наговештавале да ће величина зоне сигурности за нападачеве оклопне јединице бити 2 км. Мања зона сигурности дошла би у обзир само при употреби пројектила најмање снаге. Пошто на дужину времена потребно за савлађивање те зоне утичу њена величина и брзина кретања нападачевих оклопних јединица, то ће оне, под претпоставком да се крећу брзином од 15 км/час, савладати ову зону за 8 минута. Али оруђа противоклопне јединице не могу за своје потребе користити ово пуно време, те морају бити на својим местима толико раније колико износи време потребно тенковима за савлађивање брисаног простора у коме она морају дејствовати. Ако узмемо да брисани простор за противоклопна оруђа износи 500 м, онда би оруђима противоклопне артиљерије, од момента када нападачеве јединице пређу границу зоне сигурности, стајало на располагању за посадање положаја и припрему за дејство свега 6 минута.

У овом примеру, тих 6 минута команда противоклопне јединице може да користи за предузимање одређених поступака усмерених на избегавање атомског удара. Ово време је значајно и за одређивање границе на коју се могу удаљити противоклопна оруђа од ватрених положаја. При истој брзини кретања оруђа, тј. 15 км/час, ово удаљавање не би смело бити веће од 1,5 км — колико оруђе може прећи за 6 минута, јер би се, у случају атомског дејства, противоклопно оруђе затекло ван заклона, па би могло бити оштећено или уништено.

Као што се види, ово време које противоклопној јединици стоји на располагању од великог је значаја за избегавање атомског удара, те треба настојати да се оно повећа, што се може постићи: успоравањем покрета нападачевих оклопних јединица постављањем вештачких препрека у зони сигурности; избором ватрених положаја противоклопних јединица позади погодних природних препрека, за чије је савлађивање тенковима потребно краће или дуже време; предузи-

мањем мера које убрзавају покрет противоклопне јединице и њену припрему за дејство (благовремен избор и уређење прилаза, припреме положаја и заклона за оруђа и људство итд.).

Захваљујући овом времену, противоклопне јединице неће бити принуђене да дуго чекају напад на ватреним положајима са којих ће водити борбу и да ту буду непрекидно изложене дејству и могућном уништењу нападачевим атомским оружјем. За њих ће бити целисходније да приме борбу и под неповољним околностима за дејство, уколико ове буду створене употребом атомског оружја по предвиђеним рејонима, него да буду уништене пре борбе у рејонима који су нудили најповољније услове за дејство. Основно је, значи, да противоклопне јединице буду по водовима или батеријама на припремљеним, а по нужди и на промењеним положајима, у моменту када тенкови буду улазили у њихов брисани простор. До тог момента оклопна јединица може да има распоред у више варијанти:

Прва, да комплетна противоклопна јединица, осим извиђача који би били на погодним тачкама и пратили кретање непријатеља, буде удаљена од ватрених положаја и смештена у одговарајућа склоништа. Ова варијанта, која је иначе најповољнија, долази у обзир када се располаже добрим прилазима за излазак оруђа на ватрене положаје. Она омогућује коришћење и других ватрених положаја, уколико они припремљени за прво поседање буду уништени или јаче контаминирани.

Друга, да само оруђа која су мање осетљива на атомско дејство буду постављена на ватреним положајима, а да се људство, муниција и инструменти склоне у заклона удаљене од ватрених положаја. Ова варијанта, која пружа довољну безбедност људству и омогућава лакше поседање ватрених положаја и брже отварање ватре, има и недостатака, од којих је најважнији тај да у случају атомског дејства по ватреном положају може доћи до принудног одвајања људства од материјала и контаминирања просторије до степена који људству не дозвољава приступ к оруђима.

Трећа, да материјал и људство које је неопходно за послуживање оруђа буду на ватреним положајима, а остатак људства да се задржи у склоништима изван ватреног положаја. Ова варијанта обезбеђује највиши степен борбене готовости противоклопне јединице, али је повезана са извесним ризиком, јер је већи део јединица изложен атомском дејству. Зато би се могла применити у случају када нема добрих прилаза до изабраних ватрених положаја и при врло повољним условима за кретање нападачевих оклопних јединица у зони сигурности.

Која ће од ових или других варијанти распореда противоклопне јединице бити примењена зависиће од конкретне ситуације. Али у сваком случају у обзир може доћи само она варијанта која омогућава успешно извршење задатка, тј. која обезбеђује да се противоклопна јединица припреми и правовремено отвори ватру на нападачеве тенкове.

Тешко је унапред утврдити да ли ће нападач усмерити дејство свога атомског оружја на предњи, централни или позадни део про-

тивоклопног рејона и да ли ће атомски удар употребити тек при наиласку својих првих оклопних делова на ватру из противоклопних рејона или ће то учинити много раније. Но, са сигурношћу се може тврдити да ће нападач по целој дубини туђи противоклопни рејон који би представљао озбиљну препреку на правцу дејства његових оклопних јединица — ако би за ову сврху располагао већим бројем пројектила.

Поставља се питање: у ком правцу би, у односу на ватрене положаје, било најцелисходније удаљити комплетне противоклопне јединице или њихове делове ради избегавања атомских удара. Очигледно је да се то неће моћи чинити напред, јер би оне лако могле бити откривене и потпасти под дејство нападачевих оклопних јединица пре него што се припреме за борбу и поседну ватрене положаје. Исто тако, било би нецелисходно склањати их назад, јер би нападач са 2—3 атомска пројектила, макар и мање снаге, могао покрити цео противоклопни рејон дубине 8—10 км, па би и у том случају противоклопне јединице могле бити уништене пре ступања у дејство. Поред тога, места склоништа постављених назад поклапала би се са следећим ватреним положајима по дубини, по којима се може са великом вероватноћом очекивати атомско дејство нападача. Зато изгледа да је најцелисходније бирати склоништа за избегавање атомских удара у једну и другу бочну страну, првенствено ону која нуди повољније прилазе ватреним положајима. Поред избегавања поменутих слабости, овим би се постигло проширивање зоне која би морала бити тучена, ако би нападач покушао да уништи делове противоклопне јединице пре њиховог покрета ка ватреним положајима. На пример, ако би нападач за уништење противоклопног рејона дубине 8 км морао употребити два пројектила, он би у случају склањања јединица у бочна склоништа, за исту сврху морао употребити 4—6 пројектила — што би могло довести у питање рентабилност његовог подухвата.

За сва ова разматрања везано је и питање избора противоклопног рејона. Експлоатацију учинка атомских удара, као што је већ наглашено, вршиће оклопне јединице. За живавост одбране је од битног утицаја у каквим условима ће се одигравати судар тих оклопних снага нападача и противоклопне одбране браниоца, посебно његових противоклопних јединица.

Постоји мишљење да су противоклопне јединице средство противоклопне борбе пре свега у равници или на пољима и висоравнима брдског и планинског земљишта. Разлози су у томе што је на равном земљишту маневар ових јединица олакшан, оне се могу развити за борбу по фронту и истовремено дејствовати са више оруђа на већим даљинама, пошто им то брисани простор омогућује. Понекад, уколико оклопне снаге нападача бројно не прелазе снагу браниоачеве противоклопне јединице, ови разлози могу бити и оправдани.

Међутим, најчешће ће бити случај да је противоклопна јединица бројно слабија и да ће, заједно са осталим средствима противоклопне борбе, морати да се супротстави надмоћнијим тенковским снагама нападача. Поред тога, што није ствар за дискусију, оклоп самохотке је слабији од тенковског, док су противоклопни топови и мање покретљиви у борби. Из овога и проистиче потреба да се упо-

требљавају сачекивањем и да избегавају, када год је то могуће, отворене фронталне сударе са нападачевим тенковима.

Поред начина вођења борбе, овакве борбене особине против-оклопних јединица условљавају и избор места њихове употребе. Избором погодног земљишта може се успешно елиминисати део њихових слабости у односу на тенкове.

Узмимо један комуникацијски правац, подесан за употребу оклопних јединица, са местимичним већим или мањим проширењима, међусобно раздвојеним суженим деловима или теснацима који принуђују тенкове на кретање у колонама или са минималним развојем и ширењем поред комуникације. Где на овом правцу, иначе доста карактеристичном за нашу земљу, треба изабрати место за организовање противоклопног рејона и где распоредити противоклопна оруђа?

Постоје три могућности:

а) Да се ширим распоредом поседне прелаз из равничастог дела у сужени део правца или улаз у теснац и да се користе сви они повољни услови за рад противоклопне јединице које нуди равничасто земљиште.

Ови положаји имају и својих недостатака, нарочито ако буду откривени пре наиласка нападачевих оклопних јединица. Равничаста предтерен омогућава тенковима напад развијеним борбеним поретком, па се тако развијени тенкови тада постављају у готово равноправан положај са противоклопном јединицом која брани ове положаје. Са предностима које његовим тенковима пружају оклоп и борбена покретљивост, нападач са сигурношћу може рачунати на успех. У оваквим околностима, само оруђа заштитијена објектима сталне фортификације могу оклопним јединицама нападача пружити озбиљнији отпор.

б) Поседање излаза из теснаца или суженог дела правца има извесне предности над првим случајем. Ове положаје тенкови не могу нападати развијеним борбеним поретком, већ појединачно или у мањим групама које се крећу на челу колона, којима се може супротставити и бројно слабија противоклопна јединица. Међутим, маневар противоклопне јединице по дубини противоклопног рејона је отежан, јер се мора изводити по равном и проходном земљишту, тј. треба прихватити борбу и водити даља дејства под врло неповољним околностима.

ц) Да би у пуној мери искористила погодности земљишта, противоклопна јединица треба да сачекује нападачеве тенкове и да води борбу тамо где се они не могу развити, где се морају пробијати колонама, тј. где њихова ватра и удар не могу доћи до пуног изражаја. Те услове пружа одбрана у теснацима или суженим деловима правца, где и слабије противоклопне јединице, смишљеним распоредом и целисходним тактичким поступцима, могу успешно да се боре и против јачих тенковских снага нападача.

При томе је пожељно да противоклопна јединица буде тако распоређена да може водити упорну борбу по целој дубини противоклопног рејона, користећи све врсте препрека за успоравање и зау-

стављање продора оклопних јединица, или да пропуштањем мањих предњих делова увлачи јаче колоне у дубину противоклопног рејона, где их је могућно одсећи и уништити изненадним отварањем снажне бочне ватре. Тако ће се у сваком случају нападач принудити да непрекидно ломи узастопне отпоре браниоца, због чега ће морати често да понавља ватрену припрему, по потреби и атомску, по новим жариштима отпора, тј. да ватром крчи пут за даље продирање својих снага у условима блиске борбе, или да пређе на борбу пешке и заобилазним маневром по тешко проходном земљишту омогућава оклопним јединицама да продиру дуж комуникације. На тај начин би браниочева противоклопна јединица извршила свој задатак, јер би нанела нападачу осетне губитке и смањила темпо његовог продирања.

Тактика тражи идеалне околности, али земљиште их ретко пружа. И овој задњој варијанти могу се учинити замерке: ако је правац узак и може се већим рушењима запречити, шта ће онда тамо противоклопна јединица? Ако је тенковима отежан маневар на уском делу правца, отежан је и противоклопној јединици итд.

То је све тачно, али је сигурно и то да се ни сваки уски правац не може рушењем запречити, нити без ватре спречити расчишћавање препрека и да је за браниоца умртвљавање маневра нападачевих тенкова овде одлучујући и значајнији чинилац од ограничавања маневра своје противоклопне јединице.

Разумљиво, као ни у многим другим питањима, искључивост ни овде не би била добра. Уколико је оправдан захтев да се уски део правца обавезно поседне по дубини, није оправдано потпуно занемаривање повољних услова на улазу и излазу из теснаца, односно сужених делова комуникацијског правца.

